DOMSTOLENS DOM (tredje avdelningen)

den 20 januari 2011 *

I mål C-463/09,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 234 EG, framställd av Tribunal Superior de Justicia de Castilla-La Mancha (Spanien) genom beslut av den 20 oktober 2009, som inkom till domstolen den 25 november 2009, i målet

CLECE SA

mot

María Socorro Martín Valor,

Ayuntamiento de Cobisa,

meddelar

* Rättegångsspråk: spanska.

DOMSTOLEN (tredje avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden K. Lenaerts samt domarna D. Šváby, R. Silva de Lapuerta, E. Juhász och J. Malenovský (referent),

generaladvokat: V. Trstenjak,
justitiesekreterare: A. Calot Escobar,

efter det skriftliga förfarandet,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

— Spaniens regering, genom F. Díez Moreno, i egenskap av ombud,

— Europeiska kommissionen, genom J. Enegren och R. Vidal Puig, båda i egenskap av ombud,

och efter att den 26 oktober 2010 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artikel 1.1 i rådets direktiv 2001/23/EG av den 12 mars 2001 om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om skydd för arbetstagares rättigheter vid överlåtelse av företag, verksamheter eller delar av företag eller verksamheter (EGT L 82, s. 16).

2 Begäran har framställts i ett mål mellan å ena sidan CLECE SA (nedan kallat CLECE) och å andra sidan María Socorro Martín Valor och Ayuntamiento de Cobisa (Cobisa kommun) vad gäller uppsägningen av María Socorro Martín Valor.

Tillämpliga bestämmelser

Unionslagstiftningen

3 Direktiv 2001/23 är en kodifiering av rådets direktiv 77/187/EEG av den 14 februari 1977 om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om skydd för arbetstagares

rättigheter vid överlåtelse av företag, verksamheter eller delar av verksamheter (EGT L 61, s. 26; svensk specialutgåva, område 5, volym 2, s. 91) i dess lydelse enligt rådets direktiv 98/50/EG av den 29 juni 1998 (EGT L 201, s. 88).

4 I skäl 3 i direktiv 2001/23 anges att ”[d]et är nödvändigt att utarbeta bestämmelser till skydd för arbetstagarna vid byte av arbetsgivare, särskilt för att säkerställa att deras rättigheter skyddas”.

5 I artikel 1.1 i direktiv 2001/23 anges följande:

”a) Detta direktiv skall tillämpas vid överlåtelse[*] av ett företag, en verksamhet eller en del av ett företag eller en verksamhet till en annan arbetsgivare genom lagenlig överlåtelse eller fusion. [*I överensstämmelse med andra språkversioner av direktivet används i stället för uttrycket ’överlåtelse... genom lagenlig överlåtelse’ nedan uttrycket ’övergång... till följd av avtal’. Övers. anm.]

b) Med förbehåll för vad som sägs under a och i nedan följande bestämmelser i denna artikel, skall med [övergång] enligt detta direktiv förstås [övergång] av en ekonomisk enhet, som behåller sin identitet och varmed förstås en organiserad gruppering av tillgångar vars syfte är att bedriva ekonomisk verksamhet, vare sig denna utgör huvud- eller sidoverksamhet.

c) Detta direktiv skall tillämpas på offentliga och privata företag som bedriver ekonomisk verksamhet, med eller utan vinstsyfte. En administrativ omorganisation av offentliga förvaltningsmyndigheter eller en [övergång] av administrativa funktioner mellan offentliga förvaltningsmyndigheter skall inte betraktas som en [övergång] enligt detta direktiv.”

6 I artikel 3.1 första stycket i direktiv 2001/23 anges följande:

”Överlåtarens rättigheter och skyldigheter på grund av ett anställningsavtal eller ett anställningsförhållande som gäller vid tidpunkten för [övergången] skall till följd av en sådan [övergång] övergå på förvärvaren.”

7 I artikel 4.1 första stycket i direktiv 2001/23 anges följande:

”En [övergång] av ett företag, en verksamhet eller en del av ett företag eller en verksamhet skall inte i sig utgöra skäl för uppsägning från överlåtarens eller förvärvarens sida. Denna bestämmelse skall dock inte hindra uppsägningar som görs av ekonomiska, tekniska eller organisatoriska skäl, och som innefattar förändringar i arbetsstyrkan.”

Nationell rätt

8 Direktiv 2001/23 införlivades med spansk rätt genom artikel 44 i kungligt lagstiftningsdekret nr 1/1995 av den 24 mars 1995 om godkännande av den omarbetade lydelsen av lagen om arbetstagare (Real Decreto Legislativo 1/1995, por el que se aprueba el texto refundido de la Ley del Estatuto de los Trabajadores) (BOE nr 75 av den 29 mars 1995, s. 9654) (nedan kallad lagen om arbetstagare).

9 I artikel 44.1 och 44.2 i lagen om arbetstagare anges följande:

”1. Byte av ägare till ett företag, en verksamhet eller en autonom produktionsenhet med anknytning till denna verksamhet medför inte i sig att anställningsförhållandet upphör, eftersom den nye arbetsgivaren övertar sin föregångares rättigheter och skyldigheter enligt anställningsavtalet och i fråga om social trygghet, inklusive åtaganden beträffande pensioner, på de villkor som fastställs i tillämplig speciallagstiftning samt, i allmänhet, alla de skyldigheter vad gäller kompletterande social trygghet som förre arbetsgivaren har åtagit sig.

2. Vid tillämpningen av denna artikel anses det föreligga ett ägarbyte i ett företag om övergången avser en ekonomisk enhet som behåller sin identitet, varmed förstås en organiserad gruppering av tillgångar, och syftet med övergången är att bedriva ekonomisk verksamhet, oavsett om denna utgör huvud- eller sidoverksamhet.”

10 I artikel 14 i kollektivavtalet för städning av byggnader och lokaler i provinsen Toledo anges följande:

”Ett företag åt vilket städtjänster tillhandahålls av en tjänsteleverantör är inte skyldigt att behålla den tidigare tjänsteleverantörens personal om företaget övertar det direkta ansvaret för utförande av denna tjänst, under förutsättning att städningen utförs av företagets egna arbetstagare. Däremot ska företaget överta den tidigare tjänsteleverantörens arbetstagare om det ska anställa ny personal för städtjänsterna i fråga.”

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågan

11 CLECE är ett företag som tillhandahåller städtjänster. Den 27 maj 2003 slöt CLECE ett avtal med Ayuntamiento de Cobisa avseende städning av skolor och kommunala lokaler. Det har inte visats att de aktuella tjänsterna krävde att någon särskild utrustning användes.

12 Sedan den 25 mars 2004 arbetade María Socorro Martín Valor som städerska för CLECE i enlighet med detta avtal.

13 Den 9 november 2007 meddelade Ayuntamiento de Cobisa CLECE att kommunen beslutat att säga upp sitt avtal med företaget med verkan från och med den 31 december 2007.

14 Den 2 januari 2008 meddelade CLECE María Socorro Martín Valor att hon från och med den 1 januari 2008 tillhörde Ayuntamiento de Cobisas personal, eftersom det var kommunen som hädanefter skötte städningen av de aktuella lokalerna. Enligt CLECE hade nämligen Ayuntamiento de Cobisa övertagit företagets alla rättigheter och skyldigheter avseende det anställningsförhållande som är i fråga i det nationella målet, i enlighet med artikel 14 i kollektivavtalet för städning av byggnader och lokaler i provinsen Toledo.

15 María Socorro Martín Valor inställde sig samma dag i kommunens lokaler men tilläts inte arbeta där. CLECE hade å sin sida inte omplacerat henne till någon annan tjänst.

16 Ayuntamiento de Cobisa anställde den 10 januari 2008 via en arbetsförmedling fem personer för städning av kommunens lokaler.

17 María Socorro Martín Valor väckte därefter talan mot CLECE och Ayuntamiento de Cobisa vid Juzgado de lo Social nº 2 de Toledo, med yrkande om fastställelse av att hennes uppsägning var olaglig.

18 Juzgado de lo Social nº 2 de Toledo fann i dom av den 13 maj 2008 att artikel 14 i kollektivavtalet för städning av byggnader och lokaler i provinsen Toledo inte var tillämplig och att talan därmed inte kunde väckas mot Ayuntamiento de Cobisa. Samma domstol fann vidare att CLECE:s uppsägning av María Socorro Martín Valor var olaglig och förpliktade bolaget att återinsätta henne i tjänst på samma villkor som före uppsägningen eller betala henne ett skadestånd på 6 507,10 euro. I båda fallen skulle bolaget även betala de sedvanliga löner som María Socorro Martín Valor inte uppburit.

19 Den 26 december 2008 överklagade CLECE nämnda dom till Tribunal Superior de Justicia de Castilla-La Mancha. CLECE anförde bland annat att Ayuntamiento de Cobisa inträtt i anställningsförhållandet med María Socorro Martín Valor i enlighet med artikel 14 i kollektivavtalet för städning av byggnader och lokaler i provinsen Toledo jämförd med artikel 44 i lagen om arbetstagare och den rättspraxis bolaget hänvisade till.

20 Den hänskjutande domstolen har angett att det sammanfattningsvis framgår av rättspraxis som konsoliderats genom en dom från Tribunal Supremo (Spanien) av den 10 december 2008 att bestämmelserna i ett kollektivavtal om städning av byggnader och lokaler inte är tillämpliga på en uppdragsgivare som bedriver annan verksamhet och som då avtalet med ett städföretag löper ut beslutar sig för att själv ombesörja

städningen av de egna arbetsplatserna, eftersom uppdragsgivaren inte kan anses omfattas av dess tillämpningsområde.

21 Den hänskjutande domstolen önskar få klarhet i huruvida artikel 1.1 a och b i direktiv 2001/23 ska tolkas så, att direktivet är tillämpligt när situationen är som följer: En kommun beslutar att med hjälp av sin egen personal ombesörja städningen av sina olika lokaler och har anställt ny personal i detta syfte. Denna verksamhet sköttes förut av ett städföretag enligt ett avtal som har sagts upp. Kollektivavtalet avseende städning av byggnader och lokaler, i vilken det för denna typ av situationer föreskrivs om subrogation, är inte tillämpligt.

22 Den hänskjutande domstolen önskar särskilt få klarhet i om artikel 1.1 a och b i direktiv 2001/23 ska beaktas i det nationella målet, trots att kollektivavtalet för städning av byggnader och lokaler i provinsen Toledo inte är tillämpligt på Ayuntamiento de Cobisa och trots att denna enhet är en offentlig arbetsgivare, vilket innebär att vissa särskilda villkor gäller för anställningsförhållandena, enligt artikel 103.3 i den spanska konstitutionen.

23 Mot denna bakgrund beslutade Tribunal Superior de Justicia de Castilla-La Mancha att vilandeförklara målet och ställa följande tolkningsfråga till domstolen:

”Är direktiv [2001/23] tillämpligt, enligt de bestämmelser om dess tillämpningsområde som anges i artikel 1.1 a och b i direktivet, om en kommun återtar eller tar över

städningen av de egna lokalerna, vilken tidigare utfördes av en tjänsteleverantör, och för detta ändamål anställer ny personal?”

Prövning av tolkningsfrågan

24 Tribunal Superior de Justicia de Castilla-La Mancha har ställt denna fråga för att få klarhet i huruvida artikel 1.1 a och b i direktiv 2001/23 ska tolkas så, att direktivet är tillämpligt på en sådan situation där en kommun som tidigare anlitat ett privat företag för städning av kommunens lokaler beslutar att säga upp avtalet med detta företag och själv utföra denna städning genom att anställa ny personal.

25 Domstolen konstaterar inledningsvis att enligt artikel 1.1 c i direktiv 2001/23 ska direktivet tillämpas på offentliga företag som bedriver ekonomisk verksamhet, med eller utan vinstsyfte.

26 Domstolen har slagit fast att endast den omständigheten att förvärvaren är en offentligrättslig juridisk person, i förevarande fall en kommun, inte innebär att det kan uteslutas att det föreligger en övergång som omfattas av tillämpningsområdet för direktiv 2001/23 (se dom av den 26 september 2000 i mål C-175/99, Mayeur, REG 2000, s. I-7755, punkterna 29, 33 och 34, och av den 29 juli 2010 i mål C-151/09, UGT-FSP, REU 2010, s. I-7591, punkt 23).

27 Den omständigheten, vilken är för handen i det nationella målet, att en av de berörda parterna är en kommun hindrar således inte i sig att direktiv 2001/23 är tillämpligt.

28 Enligt artikel 1.1 a i direktiv 2001/23 ska direktivet tillämpas vid övergång av ett företag, en verksamhet eller en del av ett företag eller en verksamhet till en annan arbetsgivare till följd av avtal eller fusion.

29 Det framgår av fast rättspraxis att nämnda bestämmelses tillämpningsområde inte kan bedömas enbart på grund av dess ordalydelse. På grund av skillnaderna mellan de olika språkversionerna av direktivet och mellan de olika nationella lagstiftningarna med avseende på begreppet övergång till följd av avtal, har domstolen gjort en flexibel tolkning av detta begrepp, så att direktivets syfte att skydda arbetstagarna vid byte av arbetsgivare kan uppnås (se, för ett liknande resonemang, dom av den 13 september 2007 i mål C-458/05, Jouini m.fl., REG 2007, s. I-7301, punkt 24 och där angiven rättspraxis).

30 Domstolen har således funnit att direktiv 77/187, kodifierat genom direktiv 2001/23, är tillämpligt i samtliga fall när det som ett led i ett avtalsförhållande sker ett byte av den fysiska eller juridiska person som är ansvarig för verksamhetens drift och som tar på sig en arbetsgivares skyldigheter gentemot företagets anställda (se dom av den 7 mars 1996 i de förenade målen C-171/94 och C-172/94, Merckx och Neuhuys, REG 1996, s. I-1253, punkt 28, och av den 10 december 1998 i de förenade målen C-127/96, C-229/96 och C-74/97, Hernández Vidal m.fl., REG 1998, s. I-8197, punkt 23).

31 Domstolen har även fastställt att direktiv 77/187 kan vara tillämpligt när ett företag, som har anlitat ett annat företag för att städa dess lokaler eller en del av dessa,

beslutar att säga upp avtalet med detta företag för att hädanefter själv utföra arbetet (se domen i det ovannämnda målet Hernández Vidal m.fl., punkt 25).

32 Följaktligen kan det inte på förhand uteslutas att direktiv 2001/23 är tillämpligt under sådana omständigheter som är för handen i det nationella målet, i vilket en kommun ensidigt beslutar att säga upp ett avtal med ett privat företag och själv ombesörja den städverksamhet som tidigare anförtrotts företaget.

33 För att direktiv 2001/23 ska vara tillämpligt krävs det dock, enligt artikel 1.1 b i direktivet, att övergången avser en ekonomisk enhet som behåller sin identitet efter bytet av arbetsgivare.

34 För att avgöra om en sådan enhet har behållit sin identitet måste hänsyn tas till samtliga omständigheter som kännetecknar den aktuella transaktionen. Till dessa omständigheter hör särskilt vilket slags företag eller vilken verksamhet som det är fråga om, huruvida några materiella tillgångar — såsom byggnader eller lös egendom — har övertagits, värdet på de immateriella tillgångarna vid tidpunkten för övergången, huruvida huvuddelen av personalstyrkan har övertagits av den nye arbetsgivaren, huruvida kundkretsen har övertagits samt hur lika de verksamheter är som har bedrivits före och efter övergången och hur länge ett eventuellt avbrott i verksamheten har varat. Alla dessa omständigheter är emellertid endast aspekter av den helhetsbedömning som ska göras och kan därför inte bedömas var för sig (se, bland annat, dom av den 18 mars 1986 i mål 24/85, Spijkers, REG 1986, s. 1119, punkt 13, av den 19 maj 1992 i mål C-29/91, Redmond Stichting, REG 1992, s. I-3189, punkt 24, svensk specialutgåva, volym 12, s. I-87, av den 11 mars 1997 i mål C-13/95, Süzen, REG 1997, s. I-1259, punkt 14, och av den 20 november 2003 i mål C-340/01, Abler m.fl., REG 2003, s. I-14023, punkt 33).

35 Domstolen har sedan tidigare funnit att en ekonomisk enhet, på vissa områden, kan fungera utan betydande materiella eller immateriella tillgångar, vilket logiskt sett innebär att frågan huruvida en sådan enhet bibehåller sin identitet efter den transaktion som den är föremål för inte kan vara beroende av att sådana beståndsdelar har övertagits (se domarna i de ovannämnda målen Süzen, punkt 18, Hernández Vidal m.fl., punkt 31, och UGT-FSP, punkt 28).

36 Domstolen har slagit fast att ett kollektiv av arbetstagare som varaktigt förenas i en gemensam verksamhet, inom vissa sektorer där verksamheten i huvudsak baserar sig på arbetskraft, således kan utgöra en ekonomisk enhet. En sådan enhet kan följaktligen behålla sin identitet efter en övergång, när den nye arbetsgivaren inte inskränker sig till att fortsätta den aktuella verksamheten, utan även övertar en huvuddel — i förhållande till antal och kompetens — av den personalstyrka som hans föregångare avdelat för denna uppgift. I ett sådant fall förvärvar den nye arbetsgivaren nämligen en organiserad gruppering av tillgångar som gör det möjligt för honom att varaktigt fortsätta det överlåtande företagets verksamhet eller viss del av denna verksamhet (se domarna i de ovannämnda målen Süzen, punkt 21, och Hernández Vidal m.fl., punkt 32, dom av den 10 december 1998 i de förenade målen C-173/96 och C-247/96, Hidalgo m.fl., REG 1998, s. I-8237, punkt 32, av den 24 januari 2002 i mål C-51/00, Temco, REG 2002, s. I-969, punkt 33, och i det ovannämnda målet UGT-FSP, punkt 29).

37 Det är i detta hänseende ovidkommande huruvida, såsom framgår av punkt 31 i denna dom, övertagandet av huvuddelen av personalstyrkan skett enligt ett avtal som upprättats efter förhandling mellan överlåtaren och förvärvaren eller efter ett ensidigt beslut fattat av den tidigare arbetsgivaren att säga upp anställningsavtalen för de anställda inom den överförda verksamheten, följt av ett ensidigt beslut av den nya arbetsgivaren att anställa huvuddelen av samma personalstyrka för att utföra samma tjänster.

38 Om — när den nya arbetsgivaren övertar huvuddelen av samma personalstyrka — frågan huruvida det förekommit en övergång i den mening som avses i direktiv 2001/23 endast berodde på huruvida detta övertagande skett på grund av ett avtal skulle det arbetstagarskydd som direktivet syftar till lämnas till arbetsgivarnas fria skön. Dessa

skulle då kunna kringgå tillämpningen av detta direktiv genom att avstå från att sluta ett avtal, vilket skulle vara till nackdel för de rättigheter för arbetstagare som garanteras i artikel 3.1 i direktiv 2001/23.

39 Förvisso framgår det av domstolens praxis att städverksamhet såsom den som är i fråga i det nationella målet kan ses som en verksamhet som i huvudsak baserar sig på arbetskraft (se, för ett liknande resonemang, domarna i de ovannämnda målen Hernández Vidal m.fl., punkt 27, Hidalgo m.fl., punkt 26, och Jouini m.fl., punkt 32), och således kan ett kollektiv av arbetstagare som varaktigt förenas i en gemensam städverksamhet, när inga andra produktionsmedel finns, utgöra en ekonomisk enhet (se, för ett liknande resonemang, domen i det ovannämnda målet Hernández Vidal m.fl., punkt 27). Det krävs emellertid att dess identitet behålls efter den aktuella transaktionen.

40 Det framgår av beslutet om hänskjutande att Ayuntamiento de Cobisa i syfte att själv ombesörja städningen av sina skolor och lokaler, vilket tidigare anförtrotts åt CLECE, anställde ny personal. Kommunen återanställde inte de arbetstagare som CLECE tidigare hade avdelat för denna uppgift. Ej heller övertog kommunen några av CLECE:s materiella eller immateriella tillgångar. Under dessa förhållanden är den enda omständighet som förbinder CLECE:s verksamhet och den verksamhet som återupptagits av Ayuntamiento de Cobisa föremålet för verksamheten i fråga, det vill säga städningen av lokalerna.

41 Endast den omständigheten att den av CLECE och Ayuntamiento de Cobisa utövade verksamheten är likartad, eller till och med identisk, kan inte leda till slutsatsen att den ekonomiska enheten består. En enhet kan nämligen inte endast likställas med den verksamhet som den bedriver. Enhetens identitet följer av en rad faktorer, vilka ofrånkomligen sammanhänger med varandra, såsom dess personal, arbetsledning, organisation av arbetet, driftsmetoder och, i förekommande fall, de verksamhetstillgångar

som den förfogar över (se, för ett liknande resonemang, domarna i de ovannämnda målen Süzen, punkt 15, Hernandéz Vidal m.fl., punkt 30, och Hidalgo m.fl., punkt 30).

42 Följaktligen, och utan att det påverkar den eventuella tillämpningen av nationella skyddsbestämmelser, kan enbart det faktum att Ayuntamiento de Cobisa övertagit den städverksamhet som tidigare anförtrotts åt CLECE inte i sig självt visa att det föreligger en övergång i den mening som avses i direktiv 2001/23.

43 Mot denna bakgrund ska den första frågan besvaras enligt följande: artikel 1.1 a och b i direktiv 2001/23 ska tolkas så, att direktivet inte är tillämpligt på en sådan situation där en kommun som tidigare anlitat ett privat företag för städning av kommunens lokaler beslutar att säga upp avtalet med detta företag och själv utföra denna städning genom att anställa ny personal.

Rättegångskostnader

44 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den nationella domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (tredje avdelningen) följande:

Artikel 1.1 a och b i rådets direktiv 2001/23/EG av den 12 mars 2001 om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om skydd för arbetstagares rättigheter vid överlåtelse av företag, verksamheter eller delar av företag eller verksamheter ska tolkas så, att direktivet inte är tillämpligt på en sådan situation där en kommun som tidigare anlitat ett privat företag för städning av kommunens lokaler beslutar att säga upp avtalet med detta företag och själv utföra denna städning genom att anställa ny personal.

Underskrifter